

РЕШЕНИЕ

№ 257

гр. София, 24.02.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 7-МИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на двадесет и първи февруари през две хиляди двадесет и втора година в следния състав:

Председател: Камелия Първанова

Членове: Георги Иванов
Димитър Мирчев

при участието на секретаря Красимира Г. Георгиева
като разгледа докладваното от Димитър Мирчев Въззивно гражданско дело
№ 20211000502037 по описа за 2021 година

Производството е по реда на чл.258 – чл.273 ГПК.

Обжалвано е решение от 07.04.2021 г. по гр.д.№8277/2019 г. на СГС, с което частично е уважен иск с правно основание чл.26 ЗОДОВ за обезщетяване на неимуществени вреди.

Решението е обжалвано и от двете страни в производството – Прокуратурата на Република България /ПРБ/ и М. Р. Ю. с ЕГН: ***** от с. ***, община ***, област *** със самостоятелни въззивни жалби.

Прокуратурата намира решението за недопустимо, поради което следвало да бъде обезсилено. Алтернативно счита, решението за неправилно, незаконосъобразно и необосновано, като предявеният иск следвало да се отхвърли в цялост. И пак алтернативно, ако се намери, че решението е валидно и допустимо – да се намали размера на присъденото от градския съд обезщетение, защото сумата от 15 000 лв. не съответствала на принципа за справедливост, визиран в чл. 52 ЗЗД.

Ищецът Ю. е оспорил с писмен отговор като неоснователна въззивната жалба на ПРБ, а в своята въззивна жалба прави оплаквания само mf приложението на чл. 52 ЗЗД. Намира, че обезщетението от 15 000 лв. било несправедливо и следвало да се увеличи до исковата сума от 100 000 лв. Няма подаден писмен отговор от ПРБ на жалбата на Ю..

Нови доказателства не са искани и не са събирани пред въззивния съд.

Въззивните жалби са подадени в установения от закона срок, от страни в процеса, имащи

право и интерес от обжалване и срещу подлежащ на обжалване валиден и допустим съдебен акт.

Софийският апелативен съд, след като прецени събраните по делото доказателства, приема за установено следното от фактическа страна:

Предявен е иск с правно основание чл.2б, ал.1 ЗОДОВ.

Искът е подаден от М. Р. Ю. с ЕГН: ***** чрез процесуалния му представител адв. С. К. от САК против ПРБ за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на сумата от 100 000 лева, причинени от нарушаване на правото му на разглеждане и решаване в разумен срок на образуваното сл. дело № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в сл. дело № 780-II/1998 г. по описа на ВОП – София, а понастоящем ДП № II-048/1999 г. по описа на ВОП – София за периода от образуване на делото през 1991 г. до датата на предявяване на иска, ведно със законна лихва върху тази сума от датата на предявяване на иска до окончателното ѝ изплащане.

В исковата молба се твърди, че ищецът е един от потърпевшите от т. нар. "Възродителен процес", бил интерниран и затворен при нечовешки условие в затвора в гр.Белене, а след това принуден на напусне България. Твърди, че след началото на демократичните процеси в България, след 1989 г., у него, както се зародила надежда и очакване, че новата демократична власт ще започне разследване и ще предаде на съд и ще накаже виновните.

Било образувано на 30.01.1991 г. следствено дело № 1 от 1991 г. по описа на. Прокуратурата на Въоръжените сили (така нареченото дело за "Възродителния процес") срещу Т. Ж. и Д. С. за това, че в периода 1984-1989 година, в съучастие с други лица, са подбуждали към национална вражда и омраза - престъпление по [чл. 162 НК](#). В периода 31.01.1991 г. - 30.06.1992 г., в качеството на обвиняеми, като съизвършители, са привлечени и други лица. През годините били извършени различни процесуални и следствени действия без никаква реална ефективност с оглед целта да се внесе обвинителен акт в съда и да се иска постановяване на осъдителна присъда за виновните лица за възродителния процес.

Заявява, че тази продължителност от над 27 години нарушава правото му на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, още повече, че и към днешна дата няма изгледи за осъдителна присъда, пред вид факта, че давността отдавна е изтекла, а единственият обвиняем се е позовал на нея.

Счита, че отговорност за необоснованото забавяне на делото носи Прокуратурата, защото тя е господар на досъдебната фаза на процеса и има отговорността за изпълнение на задължението на държавата да проведе официално досъдебно производство достатъчно задълбочено, грижливо и обективно, както и да бъдат взети възможните разумни мерки, за да се съберат всички налични доказателства, нужни за установяване на релевантните факти и обстоятелства.

Вследствие на това забавяне ищецът търпял неимуществени вреди, които иска да обезщети в съдебно производство.

Прокуратурата е оспорила иска като неоснователен и е поискала неговото отхвърляне

изцяло с писмения си отговор по реда на чл. 131 ГПК.

Пред първостепенния съд са установени следните факти и обстоятелства, за които страните не спорят съобразно изложеното в жалбите им до САС:

Разследването по сл. дело № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в сл. дело № 780-II/1998 г. по описа на ВОП – София, а понастоящем ДП № II-048/1999 г. по описа на ВОП – София /делото за т.нар. „Възродителен процес“/ и до настоящия момент не е приключило, по него се изпълняват задължителни писмени указания на ВКС и СГС, НО. Отделно от това на 17.01.2019 г. е изпратено искане за съдебна поръчка до Република Турция за установяване и разпит на свидетели, която все още не е приключила, а отделно от това в писмото се заявява, че досъдебното производство е в значителен обем – 118 тома и значителна част от него съдържа класифицирана информация съгласно ЗЗКИ.

Видно от приложените към гражданското дело копия от материали по ДП № II-048/1999 г. по описа на ВОП – София, се установява, че ищецът М. Р. Ю. е сред пострадалите от т.нар. „Възродителен процес“, като той продължава да се интересува от съдбата на досъдебното производство, вкл. и с подаване на молба от 16.06.2018 г. до прокурор от ВОП-София /приложена към преписката/, с която той желае да му бъде предоставена информация за предмета и хода на досъдебното производство, да бъде информиран защо досъдебната фаза не приключва и не се внася обвинителен акт в съда, както и че желае да участва като пострадал в досъдебната фаза на процеса по ДП № II-048/1999 г. От събраните доказателства се установява, че ищецът е разпитван по посоченото досъдебно производство в качеството му на пострадал, правил е многократни опити да се добие с информация за хода на разследването и за фазата, в която то се намира, но без резултат. Към датата на исковата молба и към настоящия момент образуваното през 1991 г. наказателно производство по т.нар. "Възродителен процес" не е приключило все още.

Събраните доказателства пред първата инстанция, освен писмени, представляват още съдебно-психологична експертиза /СПЕ/, както и гласни доказателства – разпит на свидетелите Х. Д. и Р. Х..

От СПЕ се установява, че продължителността на наказателното дело, по което ищецът е очаквал виновните за неговите страдания преди 1989 г. да бъдат наказани, постепенно е довело до високи нива на тревожност, безпокойство и дисбаланс на преживяванията, които съпътстват ежедневието му и влияят негативно на психичното му равновесие със себе си.

От показанията на св. Д. се установява, че свидетелят е бил заедно с ищеца в лагера в гр.Белене около 15 месеца по време на събитията преди 1989 г. Сега М.Ю. живее в Турция, често споделя болката и притесненията си от това, че няма възмездие за несправедливостите извършени при възродителния процес, от това, че повече от 30 години никой не е наказан и делото се бави. Това е довело до това, че е загубил вярата си, че някога ще има наказани по образуваното още през 1989 г. наказателно дело.

Свидетелят Х. установява, че често се вижда с ищеца, но последния е тревожен, нервен и притеснен от това, че повече от 30 години никой не е наказан за издевателствата и

насилията по време на възродителния процес. Вярвал е в годините, че ще има справедливост и правосъдие, но вече е изгубил надежда и това го тормози.

При така установените факти, съдът намира следното от правна страна:

Обжалваното решение е не само валидно и допустимо, но и правилно като краен резултат, а на основание чл. 272 ГПК, съдът препраща към неговите мотиви. Допълнително към това трябва да се отговори към оплакванията в двете жалби, както следва:

Относно оплакванията на ПРБ за недопустимост. Не се казва защо е недопустимо, но се твърди, че тъй като разпоредбата на чл. 26 ЗОДОВ, била въведена в закона през 2012 г., то тя нямала обратно действие. Същата уреждала случаи, които са се осъществили след нейното приемане. Следва да се изтъкне, че процесния казус е именно такъв /юридическите факти по него се проявяват и след 15.12.2012 г., когато започва да действа разпоредбата на чл. 26 ЗОДОВ/, защото макар и досъдебното производство да е започнало преди 2012 г., то бездействието по същото и неразумната продължителност на наказателния процес, са налице и към настоящия момент. Няма спор, че досъдебното производство е все още неприключило.

Разпоредбата на чл. 26, ал. 1 ЗОДОВ предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани, от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, пар. 1 от ЕКЗПЧОС. Според посочената норма от Конвенцията, уреждаща правото на справедлив съдебен процес, всяко лице при решаването на спор относно негови граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на делото в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.

Разпоредбата на чл. 6, пар. 1 ЕКЗПЧОС следва да се тълкува в контекста на цялата система на Конвенцията. При преценката дали едно наказателно производство, което не е преминало в своята съдебна фаза, е спор за граждански права смисъла на Конвенцията, понятието "при определяне на неговите граждански права и задължения" обхваща всеки гражданин, чиито права и задължения се засягат пряко от производството, включително и от досъдебното такова, т.е. и лицето, пострадало от престъпление, каквото качество съобразно разпоредбата на чл. 76 НПК има частният обвинител /чл. 6 от Конвенцията може да се приложи дори при отсъствие на искане за парично обезщетение – достатъчно е изходът от производството да е решаващ за въпросното "гражданско право"/

Нормата на чл. 26 ЗОДОВ предоставя самостоятелен ред, по който всеки гражданин и юридическо лице може да търси отговорност на държавата и да претендира обезщетение за вреди, представляващи пряка и непосредствена последица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, съгласно чл. 6, пар. 1 от Конвенцията. Доколкото се касае за вътрешно правно средство за реализиране на право, предоставено с Конвенцията, критериите въз основа на които съдът прави преценката си дали е допуснато това нарушение, са посочени примерно в чл. 26, ал. 2 ЗОДОВ, като са приложими стандартите, установени в практиката на Европейския съд по правата на човека. Решаващия

фактор за приложимостта на чл.6, пар. 1, КЗПЧОС по отношение на наказателно дело в гражданския му аспект е дали висящото наказателно производство обуславя (има значение) за съдебната защита на гражданско право, с титуляр жертвата от престъплението. Дали дадено право следва да се счита за гражданско по смисъла на чл.6, пар.1 КЗПЧОС трябва да се определи не само с оглед правната му квалификация, а в зависимост от материалното негово съдържание и последици съгласно вътрешното право, като се вземат пред вид предметът и целта на Конвенцията. Гражданските права и задължения трябва да бъдат предметът, или един от предметите на спора, а резултатът от производството трябва да бъде пряко решаващ за такова право. При преценката дали е налице гражданско "право" отправната точка следва да бъдат разпоредбите на приложимия национален закон и тълкуването им от вътрешните съдилища. Разпоредбата на чл.6, пар.1 не гарантира обаче каквото и да било съдържание на тези граждански "права" в материалното право на договарящата държава и по пътя на тълкуването съдът не може да създаде материално право, което няма законово основание в конкретната държава.

Ищецът претендира обезщетение въз основа на твърдения както за вреди, настъпили от самото престъпление (страх и тревожност, засягане на честта и достойнството му и др., които е изпитвал след преживяното) , така и от бавното производство довело до ненаказване на извършителите. По реда на чл.26 ЗОДОВ държавата е длъжна да обезщети само вредите, които са пряка последица от неразумно бавните действия на правозащитните органи, но не и вредите от престъплението. Съгласно чл.6, пар.1 КЗПЧОС всяко лице „при определянето на неговите граждански права и задължения”, има право на справедливо и публично гледане на делото, в разумен срок и нарушението на това субективно материално право поражда отговорност за обезщетение на базата на деликта. В случая продължителността на наказателното производство значително надхвърля законоустановените в НПК срокове, а фактическата сложност на следственото дело, не може да оправдае продължилото повече от 30 години досъдебно производство за установяване на фактите, поради което е налице нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, съгласно чл. 6, пар. 1 от Конвенцията. Спазването на гаранцията за разглеждане на делата в разумен срок е с цел съхраняване на доверието на обществеността в правораздавателната система и възмездяване чувството за справедливост на страните в процеса, както лицата по отношение на които е иницирано наказателно преследване, така и по отношение на пострадалите. Разумността на времетраене на производството трябва да бъде преценена в светлината на особените обстоятелства по делото, съобразно критериите, установени в практиката на съда, и по-специално – сложността на делото, поведението на жалбоподателя и поведението на компетентните държавни органи.

Поради изложеното, решението на СГС е валидно и допустимо

Доколкото и в двете въззивни жалби е налице оплакване от присъдения от първата инстанция размер на обезщетението за неимуществени вреди, то САС следва да прецени доколко правилно е приложена разпоредбата на чл. 52 ЗЗД.

По приложението на правния въпрос за съдържанието на критерия за справедливост по [чл.](#)

[52 33Д](#) при обезщетяване на неимуществени вреди има многобройна, еднопосочна и последователна съдебна практика, вкл. и задължителна такава (изразена в [ППВС № 4/1968 г.](#) – т. II, както и в [решение № 407](#) по гр. д. № 1273/2009 г. на ВКС, III г. о.; решение № 394 по гр. д. № 1520/2011 г. на ВКС, III г. о.; [решение № 391 по гр. д. № 201/2011 г.](#) на ВКС, III г. о.; [решение № 3](#) по гр. д. № 637/2011 г. на ВКС, III г. о.; [решение № 51](#) по гр. д. № 465/2011 г. на ВКС, IV г. о. и др.). Съгласно тази задължителна практика, справедливостта, като критерий за определяне паричния еквивалент на моралните вреди, включва винаги конкретни факти, относими към стойността, която засегнатите блага са имали за своя притежател. В този смисъл справедливостта по смисъла на [чл. 52 33Д](#) не е абстрактно понятие, а тя се извежда от преценката на конкретните обстоятелства, които носят обективни характеристики-характер и степен на увреждане, начин и обстоятелства, при които е получено, последици, продължителност и степен на интензитет, възраст на увреждения, обществено и социално положение. Принципът на справедливост включва в най-пълна степен обезщетяване на вредите на увреденото лице от вредоносното действие, и когато съдът е съобразил всички тези доказателства от значение за реално претърпените от увреденото лице морални вреди (болки, изживявания и страдания), решението е постановено в съответствие с принципа на справедливост. Неговото приложение в съответствие със закона означава съдът да определи точен еквивалент на болките и страданията на пострадалото лице във всеки отделен случай конкретно, а не по общи критерии. Според изискванията на закона размерът на обезвредата следва да пълен и справедлив, и той е различен за всеки отделен случай, вкл. с оглед на факта, че всеки човек има различна психика и субективно по различен начин възприема едни и същи факти, свързани с нарушаване правото му на разглеждане и решаване на конкретното дело в разумен срок.

Видно от СПЕ и събраните по делото гласни доказателства, на М.Ю. се е отразило негативно продължителността на досъдебното производство, предизвиквайки у него чувства на безпокойство, тревожност и неудовлетвореност. Терзаел се е, че няма да има възмездие за хората, наредили да се започне т.нар. „Възродителен процес“ и те завинаги ще останат ненаказани, че няма да им справедливост и за него, като лично пострадал от посочените събития до 1989 г. В конкретния случай, всички факти от значение за правото му на обезщетение за вреди от престъплението - страх, тревожност, засягане на честта и достойнството поради прилаганата насилствена асимилация над етническите турци от страна на тоталитарния режим, не могат да бъдат критерии при определяне обезщетението за претърпените неимуществени вреди от друг деликт - бавното правораздаване (в този смисъл е решение от 27.12.2016 г. по гр.д.№2403/2016 г., IV г.о. на ВКС).

Критерий за определяне на справедлив размер на обезщетението за неимуществени вреди по чл. 52 33Д, е и съдебната практика по сходни случаи, защото справедливостта е налице в най-голяма степен, когато сходните случаи /или сравнително сходните, тъй като пълно сходство е невъзможно/ се третираат еднакво от съда.

Така например, с най-новата към настоящия момент съдебна практика, а именно - Решение

№ 60265/20.12.2021 г. по гр.д. № 1701/2021 г., IV г.о. на ВКС - за друго пострадало лице по реда на чл. 26 ЗОДОВ от т.нар. „Възродителен процес“, е определено обезщетение за неимуществени вреди в размер от 12 000 лв. В конкретния казус обаче, въззивникът М.Ю. доказва чрез СПЕ и обсъдените гласни доказателства по-значителен интензитет на болките и страданията, което обосновава и по-голям размер на обезщетението, а именно – 15 000 лв., т.е. толкова, колкото е присъдил и Софийски градски съд. САС също намира, че тази сума се явява справедлива по смисъла на чл. 52 ЗЗД да обезщети болките и страданията, търпени от ищеца.

Последното оплакване, на което САС следва да отговори съобразно двете въззивни жалби е за това, че СГС не се е произнесъл по въпроса за разноските по чл. 78, ал. 1 ГПК /в жалбата на ищеца Ю./. Вярно е, че Софийски градски съд не се е произнесъл за тези разноски /държавна такса, депозит за вещо лице и възнаграждение по чл. 38 от Закона за адвокатурата за един адвокат/, но е следвало този пропуск, дължащ се на опущение на съда, да бъде изправен по реда на чл. 248 ГПК - по молба на заинтересованото лице. Нещо, което не е сторено, видно от материалите от първоинстанционното дело. Бездействието на процесуалния представител на ищеца касателно иниципирането на процедура по реда на чл. 248 ГПК пред първостепенния съд, препятства възможността, този пропуск да се санира от настоящата инстанция. Тя може да се произнесе само по разноските пред настоящата инстанция. Претендира се единствено възлагането в тежест на ПРБ на заплатената държавна такса за въззивната жалба на физическото лице в размер на пет лева. Поради неоснователността и на двете жалби, съдът намира, че държавната такса за жалбата на М.Ю. не следва да се възлага на Прокуратурата на Република България, а следва да остане за негова сметка. Други искания по разноските няма.

Воден от изложеното, Софийски апелативен съд

РЕШИ:

ПОТВЪРЖДАВА изцяло решение от 07.04.2021 г. по гр.д.№8277/2019 г. на Софийския градски съд.

Решението подлежи на касационно обжалване пред Върховния касационен съд в едномесечен срок от връчването му на страните.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____

